

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך ט, תשי"ח

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

הערות

א. גוונים בלשון ופני האדם

פעלים הגוזרים משמות צבעים וגוונים שונים משמשים,
ע"פ רוב בהשאלה, לגבי פניו של האדם. והרי דוגמאות: .
א. לבן

הלבין פנים — בייש: „כל המלבין פני חברו ברבים
כאילו שופך דמים“ (ב"מ נח ע"ב).
חוורו פניו — בוש: לא עתה יבוש יעקב ולא עתה
פניו יחווירו (ישעיהו כט, כב).

ב. שחור

השחיר פנים — בייש: „דברים שאדם עושה בילדותו
משחירים פניו לעת זקנתו“ (שבת קנב ע"א).
ג. אדום

האדימו פניו — שמחה, נהנה: לשעבר היו פניה מאדימות

8 בעקבות חידון (ואולי גם מערכון) נוצר שעשועון — תכנית
שעשועים המשודרת ב"קול ישראל" מבניין תערוכת העשור. אנו עומדים
כאן לפני מתן משמעות חדשה לצורן י"ג, והיא: תכנית בידור.

ועכשיו הן ירוקות (מדרש רות רבה, ותלכנה). — ובתיאור כעס:
"פני האיש האדימו מכעס" (מלשון הדיבור).

ד. צהוב

צהבו פניו — הזהירו פניו משמחה: "צהבו פניו של יוסף
הבבלי" (מנח' יח ע"א).

ה. ירוק

הוריקו פניו — נבהל: "אינה מספקת לשתות עד שפניה
מוריקות" סוטה ג, ד).

ו. כסף

הכסיפו פניו — החוויר, בוש: "כל שהכסיפו פניו",
(פסחים מח ע"ב).

ב. או"מ או או"ס ?

עדיין אין קביעות בכתיבת השם המקוצר של "אומות
מאוחדות" — או"מ או או"ס, במ"ם פתוחה או סתומה. איך
עלינו לכתוב ?

מן המקורות נראה, שראשי-תיבות, הנהגים כמלים ממש,
נכתבו על-פירוב באותיות "סופיות".

לדוגמה: השם עכו"ם נכתב במ"ם סתומה (סופית) כי
על כן נהפך לשם ולמושג המציין גוי (עובד כוכבים ומזלות).
וכן, להבדיל: רי"ף, רמב"ם, רמב"ן, רשב"ם, תשב"ץ (תשובות
שמעון בן צמח), תנ"ך וכיו"ב.

ולכן מוטב לכתוב או"ס במ"ם סתומה (סופית).

מאידך גיסא, ראשי תיבות של צירופי מלים בעלמא אינם
נכתבים בדרך כלל באותיות סופיות, כגון: יוה"כ — יום
הכיפורים; חוה"מ — חול המועד; אח"כ — אחר כך; מו"מ —

משא-ומתן; וי"מ — ויש מפרשים; א"מ — אב מלאכה; כ"מ —
 כל מקום; מנה"מ — מנא הני מילי; ב"מ — בבא מציעא;
 אדר"נ — אבות דרבי נתן; חוהמ"פ — חול המועד פסח; בע"פ
 — בעל-פה; ע"פ — ערב פסח; ר"פ — ראש פרק; ז"פ — זמן
 פירעון; בע"מ — בעירבון מוגבל.

הערות המערכת:

בכללי הפיסוק של ועד הלשון העברית, שנתפרסמו שנית
 ב"לשונונו לעם" קונטרס ס"ד, נאמר בעמ' 25, הערה ב':
 "...כותבים בסוף ר"ת אותיות נצפ"ך פשוטות ומי"ם סתומה,
 אם ר"ת מבוטאים כמלה ממש, כגון: עכו"ם, קרי עפום; ר"ן,
 קרי רן (=רבנו נסים); ש"ץ, קרי שץ; להד"ם, קרי להדם (=לא
 היו דברים מעולם)... אבל אם ר"ת הם סימן גראפי בלבד כותבים
 נצפ"ך כפופות ומי"ם פתוחה, כגון: מ"מ, זאת אומרת: מכל
 מקום; ת"כ, זאת אומרת: תורת כוהנים (אבל תנ"ך קוראים:
 תנך ?); אח"כ, כלומר: אחר כך; מו"מ, היינו משא ומתן."